

**Akvizičná politika
Slovenského technického múzea**

O b s a h

1.	Úvod	3
2.	Systém zbierkového fondu Slovenského technického múzea	3
3.	Spôsob a proces akvizície	5
	3.1 Výberové kritériá akvizície	5
4.	Predmety kultúrnej hodnoty nadobúdané do zbierkového fondu Slovenského technického múzea	6
5.	Záver	12

1. Úvod

V legislatívnom vymedzení (Zákon č. 206/2009 o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene Zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov) je Slovenské technické múzeum (STM) celoštátnym špecializovaným múzeom. Zriaďovacia listina, s poslednou úpravou 26. apríla 2010, mu ukladá *na základe prieskumu a vedeckého výskumu v súlade so zameraním a špecializáciou vykonávaním základných odborných činností získavať, vedeckými metódami zhodnocovať a skúmať, ochraňovať, využívať a prezentovať zbierkové predmety a zbierky a dokumentačné materiály viažuce sa ku komplexnej dokumentácii dejín a vývoja vedy a techniky, výroby, priemyslu a dopravy v Slovenskej republike a k podielu Slovenska a jeho osobností na rozvoji svetovej vedy ako súčasti národného kultúrneho dedičstva.*

2. Systém zbierkového fondu Slovenského technického múzea

Od roku 1947, kedy bol opatrením povereníka priemyslu a obchodu vydaný dočasný štatút Technického múzea v Košiciach (Prez/3-1337/47-1947), STM zhromaždilo takmer 17 350 evidenčných jednotiek (35 000 ks) zbierkových predmetov zaradených do skupiny zbierok dejín techniky.

Na Slovensku priznáva vo svojich zbierkových fondoch hmotné doklady technického pokroku, resp. v systematickom členení zbierok charakterizuje ako zbierky dejín techniky 19 múzeí. Čo do počtu zbierkových predmetov fond STM predstavuje 35 %-ný podiel v tomto type kultúrneho dedičstva. V danom štatistickom vyhodnocovaní však nemožno hľadať relevantný podklad pre kvalitatívne vyjadrenie podielu STM na komplexnej dokumentácii dejín vedy, výroby a techniky na Slovensku, nakoľko aj dnes sú v slovenských múzeách veľmi výrazné znaky nejednotnosti v prístupe k odbornej evidencii zbierok.

Každopádne základ zbierkového fondu STM v roku 1947 tvorilo cca 3 421 predmetov, najmä slovacík a hungarík. Išlo konkrétne o časť muzeálnych predmetov, ktoré boli inštalované v roku 1943 v Košiciach ako Országos Magyar Müszaki Múzeum a umiestnené v budove Riaditeľstva štátnych železníc v Košiciach ako zárodok pre plánované technické múzeum pre oblasť Uhorska. Po oslobodení tieto zbierky prešli do vlastníctva československého štátu. V drvivej väčšine išlo o predmety sériovej výroby a duplikáty známych unikátov.

Prvá systematizácia východiskového zbierkového materiálu bola realizovaná do týchto 17 skupín: *umelecké kováčstvo, strojárstvo, polygrafia, automobilizmus, železničná technika, telekomunikácie, elektrotechnika, textilníctvo, fotografia a kinematografia, stavebníctvo, baníctvo, zememeračstvo, fyzika, drevársky priemysel, melioračná technika, osvetľovacia technika, písacie a šijacie stroje.* Systém zbierkového fondu STM prešiel viacerými zmenami, najvýraznejšie úpravy boli zavŕšené v rokoch 1968 a 2011.

Tab. 1 Systém zbierkového fondu Slovenského technického múzea

1948	1968		2011		
Zbierka	Zbierka	Pododbor	Zbierka	Pododbor	
Umelecké kováčstvo	Kováčstvo		Kováčstvo		
Strojárstvo	Strojárstvo	všeobecné strojárstvo	Strojárstvo	všeobecné strojárstvo	
		energetika		energetika	
		polygrafia		textilné stroje	
		letectvo			
		textilníctvo			
		písacie stroje			
Textilníctvo					
Polygrafia			Polygrafia		
Automobilizmus			Doprava	doprava železničná automobilová	
Železnice	Železnica				
				Letectvo a letecká technika	
Elektrotechnika	Elektrotechnika	dorozumievaci a technika	Elektrotechnika	dorozumievacia technika	
				domáca technika	
				výpočtová technika	
Telekomunikácia					
Fotografia a kinematografia			Fotografická a kinematografická technika		
Stavebníctvo	Stavebníctvo		Stavebníctvo		
Baníctvo	Baníctvo		Baníctvo		
Zememeračstvo	Geodézia a kartografia		Geodézia a kartografia		
Fyzika	Fyzika		Fyzika		
Drevoindustria	Drevárstvo				
Meliorácia					
Osvetľovacie telesá					
Písacie a šijacie stroje			Kancelárske stroje		
		Hutníctvo	Hutníctvo		
		Astronómia	Astronómia		
		Chémia	Chémia		
		Hodinárstvo	Hodinárstvo		
		Vodohospodárstvo	Vodohospodárstvo		
		Rôzne	Rôzne		
				Priemyselný dizajn	

3. Spôsob a proces akvizície

V súčasnosti sú predmetmi akvizícií STM hmotné doklady vývoja vedy, výroby a techniky, konkrétne predmety s informačnou, vedeckou a historickou hodnotou reflektujúcou na dejinný vývoj v odboroch:

Technické vedy

- Hutníctvo
- Kováčstvo
- Baníctvo
- Strojárstvo (vrátane pododborov Kancelárske stroje, Energetika, Textilné stroje)
- Elektrotechnika (s pododbormi Domáca technika, Výpočtová technika)
- Hodinárstvo,
- Geodézia a kartografia
- Polygrafia
- Fotografická a kinematografická technika
- Doprava (so samostatnými zbierkami Letectvo, Železničná a cestná doprava)
- Priemyselný dizajn

Exaktné vedy

- Fyzika
- Chémia (vrátane Potravinárstva)
- Astronómia

- Rôzne

V súlade s platnou legislatívou a v závislosti od možností, v poslednom období najmä schopnosti STM finančne pokryť nároky na budovanie zbierkového fondu, je akvizičná činnosť realizovaná formou:

- daru,
- kúpy,
- vlastným výskumom,
- prevodom správy,
- zámenou s iným múzeom alebo galériou.

Proces akvizície reálne zabezpečujú odborní pracovníci so zaradením kurátor, v ktorých kompetencii je predloženie návrhov na akvizíciu Komisii pre tvorbu zbierok STM a spracovanie náležitej dokumentácie, ako aj pracovníka so zaradením dokumentátor, ktorý spracúva administratívne náležitosti celého procesu akvizície.

V súlade s legislatívou a platnými internými predpismi STM, každý potenciálny zbierkový predmet posudzuje Komisia pre tvorbu zbierok, ako poradný orgán štatutárneho orgánu STM.

3.1 Výberové kritériá pre akvizície

Procesu akvizície predchádza náležité posúdenie potenciálneho zbierkového predmetu, jeho výpovednej a dokumentačnej hodnoty, a zároveň predpokladov pôsobiť ako symbol ním dokumentovanej skutočnosti. V podrobnom hodnotiacom procese sú stanovené základné kvantitatívne (typ, forma, druh, rozsah, veľkosť, početnosť, príslušnosť atď.) a kvalitatívne charakteristiky potenciálnych zbierkových predmetov (hodnota, význam, cena, práva, využiteľnosť, kontext s inštitucionálnou politikou atď.).

Z hľadiska posudzovania hodnoty, ako prioritnej kvalitatívnej charakteristiky, sú vo vzájomnej kombinácii, bez hierarchizácie, posudzované:

- kultúrno-historická a pramenná hodnota (neodvíja sa nevyhnutne len z veku, resp. starobylosti predmetu),
- aspekt nenahraditeľnosti dokumentu.

Vedecko-výskumné výberové kritériá:

- jedinečnosť dokumentu z pohľadu vývoja národných i európskych a svetových dejín (dokumenty a pamiatky k významným udalostiam a osobnostiam vedy a techniky),
- historickosť, autenticita, unikátnosť výskytu.

Kontextové kritériá:

- význam potenciálneho zbierkového predmetu pre tvorbu zbierok (kolekcií),
- pozoruhodné dosahy potenciálneho zbierkového predmetu (historické, kultúrne, vedecké...).

Fyzické výberové kritériá:

- materiálový a technologický význam ako jedinečný doklad formy, resp. spôsobu spracovania,
- estetické a umelecké aspekty spracovania,
- unikátnosť a cennosť množstvom materiálov, z ktorých je predmet vyrobený (kovy, drahokamy, slonovina, a pod.),
- celkový fyzický stav (nevyhnutnosť odborného zásahu pre zabezpečenie zastavenia degradácie ojedinelého predmetu, alebo naopak uprednostnenie predmetu v lepšom stave v prípade dostupnosti).

Iné kritériá:

- celistvosť, neporušenosť, pri nadobúdaní kolekcií (resp. zbierok) kompletnosť,
- unikátnosť, zriedkavosť, vzácnosť výskytu.

V neposlednom rade musia byť zhodnotené predpoklady múzea zabezpečiť pre daný predmet adekvátnu dlhodobú odbornú ochranu (náročnosť odborného ošetrovania a odborného uloženia) s cieľom jeho trvalého zachovania.

Pri akvizícii sú preferované autentické doklady dokumentovanej skutočnosti, resp. originály. Pri sériovej výrobe, vzťahujúcej sa na väčšinu potenciálnych zbierkových predmetov dokumentujúcich vývoj vedy a techniky od obdobia priemyselnej revolúcie, je originálom každý autentický predmet. Vo vybraných prípadoch, najmä pri nedostupnosti, či neprimeraných nárokoch na odborné uloženie a odbornú ochranu, môžu byť predmetom akvizícií faksimílie, repliky a modely.

4. Predmety kultúrnej hodnoty nadobúdané do zbierkového fondu STM

Hutníctvo

Do zbierky Hutníctvo sú nadobúdané predmety kultúrnej hodnoty prispievajúce ku komplexnej dokumentácii vývoja hutníctva a hutníckej výroby, obzvlášť metalurgického priemyslu na Slovensku i v Čechách, dokumentácii hutníckych podnikov a závodov, vrátane technológií výroby, tradícií hámorníckej výroby. Zbierkové predmety dokumentujú prvovýrobu a druhovýrobu čiernej, farebnej a práškovej metalurgie, hámornícku výrobu, predmety osobnej i domácej spotreby, archeologický a písomný dokumentačný materiál.

Prioritne je pozornosť zameraná na sústreďovanie hmotných dokladov hutníckej výroby v rokoch 1960 - 1990 na Slovensku, t. j. na múzejnú dokumentáciu tendencií hutníctva 2. polovice 20. storočia na Slovensku.

Nadobúdaný materiál:

Prvovýroba železné (vzorky, suroviny), Prvovýroba neželezné (vzorky, suroviny), Žiaruvzdorný materiál, Obrazy s tematikou hutníctva, Plasty a sadrové odliatky s tematikou hutníctva, Prístroje, Modely, Ozdobné odliatky, Kachle a príslušenstvo, Fotografie a audio, Fotografie a filmy, Výkresy, Archiválie, Mlynčeky, Mechy a dúchadlá, Mažiare, Nožnice, Hutnícke náradie, nástroje a zariadenia, Cenníky a katalógy, Technologické postupy výroby, Tégliky, Diapozitívy, Hámornícke výrobky, Vzorky pletív, Spotrebné predmety, Zvony, Hámornícke náradie a nástroje, Archeologické nálezy, Taniere, misky, podnosy, Žehličky, Pekáče a formy, Svetníky, Iné svietidlá (kahance, lampáše, lustre), Sakrálne predmety, Zbrane, Diplomy, Príbory, Trosky, Tepelne spracované výrobky a výrobky s povrchovou úpravou, Kované a lisované výrobky, Technické odliatky (železné a neželezné), Palivá, Výroba ortute, Panvy a kotle, Medaile a plakety, Iné kuchynské potreby (misky, tácie, hrnce), Hutnícka druhovýroba (ťahanie, valcovanie, pletenie, pretláčanie, betón), Oplatnice, Prášková metalurgia (železné, neželezné).

Baníctvo

Zbierka baníctva je budovaná s cieľom dokumentovať vývoj baníckej techniky, a zároveň jej používanie najmä na Slovensku. Zastúpené sú v nej stroje, zariadenia a technika, ktoré sa používali pri otváraní ložiska, jeho vystužovaní, dobývaní. Neoddeliteľnou súčasťou zbierky je technika súvisiaca s banskou dopravou, vetraním, osvetlením a zároveň ochranou pri práci. Podstatnú časť tvoria vzorky rôznych minerálov a hornín, najmä z lokalít Slovenska. Zastúpené sú tiež predmety umelecko-historickej hodnoty, ako aj rôzne publikácie súvisiace s baníctvom na Slovensku i v zahraničí.

Aktívna selekcia je prioritne zameraná na dokumentáciu problematiky baníctva na Spiši, baníctva v Zemplínskych Hámroch, hnedouhoľného baníctva v oblasti Slovenska a dobývania kamennej soli v Solivare v minulosti.

Nadobúdaný materiál:

pracovné náradie banícke (kladivá, kladivká, železka, špicáky, motyky či vrtáky na ručné vrtanie), osvetľovacia technika používaná v baníctve (lajchtáre, sicílske kahance, olejové kahance, karbidové lampy, bezpečnostné lampy, benzínové lampy, akumulátorové lampy), zariadenia a vybavenie na prepravu rúbaniny, technické prístroje na meranie fyzikálnych a chemických veličín v baníctve, zabezpečovacia technika, predmety súvisiace so solivarníctvom

Kováčstvo

Cieľom systematicky budovanej zbierky Kováčstvo je dokumentovať výsledky mnohorakej činnosti kováčov (aj súčasných), ich aktivít, ktoré vyvíjali nielen na zabezpečovanie svojich každodenných, základných potrieb, ale aj ich tvorbu, mnohokrát vo forme špičkových umeleckých diel.

Aktívna selekcia je zameraná prioritne na dopĺňanie už vytvorených podskupín (viď nadobúdaný materiál) a ich rozšírenie, najmä o predmety umeleckého charakteru, špeciálne z oblasti drotárstva, ale aj rôznorodý dokumentačný a sprievodný materiál (napr. katalógy, cenníky apod.).

Nadobúdaný materiál:

mreže a zábradlie, ozdobné prvky, konzoly a firemné značenie, osvetľovacie telesá, závesy, kľúče, kľučky, zámky, dvere a brány, kríže, plakety, sochy, kované figúry, pracovné nástroje, dúchadlá, pokladnice, bytové doplnky, kovania a súčiastky, doplnkový materiál, výrobky drotárstva, sprievodná dokumentácia k sledovanej problematike

Strojárstvo (vrátane pododborov Energetika, Textilné stroje)

Zbierka Strojárstvo dokumentuje obdobie od formovania sa strojárskej výroby na našom území až po súčasný strojársky priemysel. Monitoruje rozsiahlu oblasť strojárstva, technického vývoja a výroby strojov, strojárskych zariadení, technológií a výrobkov.

V rámci podskupiny Energetika je pozornosť sústredená na dokumentáciu vývoja parných strojov, vodných motorov a spaľovacích motorov.

Ďalšie budovanie zbierky je zamerané na zdokumentovanie jednotlivých mílnikov vývoja strojárstva na našom území v 20. storočí, pád socializmu, nástupnícke podniky a firmy vzniknuté po roku 1989 na základoch veľkých štátnych podnikov, preorientáciu, zmenu výrobného artiklu jednotlivých strojárskych podnikov. Snahou je tiež doplniť zbierku o prelomové a inovatívne strojárske produkty, technické zariadenia používané pri výrobe strojárskych súčiastok. Aktívna selekcia sa však orientuje aj na historické strojárske zariadenia a nástroje používaných v strojárskom priemysle.

V podskupine Energetika je prioritným cieľom zmapovanie vývoja energetických zariadení, ich postupného vývoja a smerovania, najmä postihnutie problematiky náhrady fosílnych palív, obnoviteľné formy energie (solárne, veterné, geotermálne zariadenia.)

Nadobúdaný materiál:

strojárske výrobky (historické výrobky, výrobky škôl, remeselníkov, továrníkov), nástroje na obrábanie kovov, školské pomôcky a modely strojárskych zariadení, technické zariadenia, plynomery, obrábacie stroje, iné (špeciálne výrobky, rarity, pozoruhodné tech. riešenia, historické strojárske predmety), automobilová technika, motocykle, energetické zariadenia, technická dokumentácia

Elektrotechnika (s pododbormi Domáca technika, Výpočtová technika)

Zbierka Elektrotechnika disponuje zbierkovými predmetmi dokumentujúcimi vývoj záznamu a reprodukcie zvuku, záznamu a reprodukcie obrazu, zariadeniami na prenos správ na diaľku, rozhlasovými a televíznymi prijímačmi, prostredníctvom ktorých je možné dokumentovať nielen technický pokrok ale aj celospoločenské dôsledky rozvoja týchto masovokomunikačných prostriedkov. V podskupine Výpočtová technika je sústreďovaná výberová kolekcia predmetov dokumentujúcich vývoj danej oblasti.

Samostatne sú združované predmety dokumentujúce problematiku silnoprúdovej elektrotechniky a elektroenergetiky.

Prioritne je pozornosť venovaná dokumentácii vývoja rozhlasovej a televíznej techniky, vyrábanej na území Česka a Slovenska, pričom pri nadobúdaní je dôležitým kritériom funkčnosť predmetu.

Aktívna selekcia je zameraná aj na oblasť silnoprúdovej elektrotechniky a elektroenergetiky, kde je opäť dôležitým kritériom funkčnosť.

Nadobúdaný materiál:

telegrafná technika, ďalekopisná technika, telefaxy, telefónne prístroje, telefónne ústredne, hracie stroje, fonografy a gramofóny, zvonkohry na ploché kotúče, hracie strojčeky, drôtofony, rozhlasové prijímače, televízne prijímače, technologické zariadenia rozhlasové a televízne, zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku a obrazu, elektrotechnické súčiastky, záznamové médiá, výpočtová technika, vrátane pamäťových médií a periférnych zariadení, zariadenia silnoprúdovej elektrotechniky a elektroenergetiky, dokumentačný a sprievodný materiál

Hodinárstvo

V zbierke Hodinárstvo sú sústredené hodiny rôzneho druhu, špeciálne typy hodín, krokové mechanizmy, vežové, podlahové, nástenné, stolové, krbové hodiny, budíky, vreckové hodiny, hodinárske nástroje a zariadenia používané v hodinárskych dielňach a taktiež množstvo hodinových súčiastok z hodinárskej praxe.

Aktívna selekcia je zameraná prioritne na hodiny z obdobia po roku 1930, najmä výrobcov tzv. západnej Európy (obdobie: ART - DEKO, mysteriózne hodiny, náramkové hodiny, iné zvláštne – zaujímavé typy hodín).

Nadobúdaný materiál:

hodiny, hodinové stroje a strojčky, najmä vo funkčnom stave, sprievodná dokumentácia, hodinárske náradie, nástroje a potreby

Geodézia a kartografia

Systematicky budovaná zbierka Geodézia a kartografia dokumentuje vývoj geodetickej techniky nielen na Slovensku, ale aj v celej Európe počas niekoľkých storočí. Dokumentačne je pokrývaná problematika merania vzdialeností, uhlov a prevýšení a tvorby máp kartografických diel. V zbierke sú zastúpené originálne predmety, ale aj repliky dôležitých geodetických zariadení a pomôcok či máp. Prevažne ide predmety z 19. – 20. storočia, zastúpené je však aj 18., 17. a 16. storočie.

Aktívna selekcia sa sústreďuje na dokumentáciu geodézie a kartografie súčasnosti, resp. obdobia od II. polovice 20. storočia, ale zároveň na dopĺňanie zbierky vybranými druhmi predmetov, dokumentujúcich geodéziu 19. až 20. storočia s dôrazom na kritérium miesta výroby a používania (územie Česka a Slovenska).

Nadobúdaný materiál:

prístroje a zariadenia na meranie vzdialeností, uhlov, prevýšení – astroláby, buzoly, kompasy, sklonometry, uhlové hlavice, zrkadielka, hranolčky, meračské stoly, teodolity, tachymetre, nivelačné prístroje, geodetické pomôcky – nivelačné laty, značky, vynášacie súpravy, planimetre, transportéry, uhlomery, pravítka, libely, statívy, meračské pásma, klince, mapy, kartografické diela, glóbusy, atlas, vybrané reprezentatívne kartografické diela, mapy

Polygrafia

Zbierka momentálne zachytáva technologickú postupnosť tlačiarenskej výroby, a to prostredníctvom konkrétne sádzacích strojov, tlačiarenských lisov. Stroje zodpovedajú obdobiu a úrovni polygrafickej techniky z prelomu 19. a 20. storočia, resp. 1. polovice 20. storočia. Ďalšie zbierkové predmety sa vzťahujú na problematiku finalizácie výrobkov polygrafického priemyslu, pričom v zbierke sú zastúpené najmä menšie zariadenia na lisovanie, prípadne orezávanie väzieb kníh, časopisov, listov a podobne, používané v menších kníhviazačských dielňach.

Nadobúdaný materiál:

rýchlolisy, rotačky, sádzacie stroje, kompletná kníhtlačiarska resp. kníhviazačská dielňa alebo jej súčasti, sprievodná dokumentácia k strojovému vybaveniu, ukážky technik tlače – drevorezby a drevoryty, medirytiny, olovorytiny, oceľorytiny, ako aj techniky litografie

Kancelárske stroje

Zbierka momentálne obsahuje okrem písacích strojov aj počítacie, rozmnožovacie a účtovacie stroje rôznych značiek, a samozrejme aj predmety technického charakteru používané v kanceláriách v minulosti.

Zámerom je dopĺňanie existujúceho vývojového radu písacích strojov, vrátane materiálov sprievodnej dokumentácie. Od začiatku továrenskej výroby písacích strojov v r. 1870 až do 50. rokov 20. storočia sa vo svete vyrábalo približne 800 základných konštrukcií písacích strojov, z ktorých sa vyvinulo asi 4000 modifikácií. Preto aj možnosti doplnenia vývojového radu písacích strojov o ďalšie modely a typy sú pomerne široké.

Nadobúdaný materiál:

písacie stroje – mechanické, elektrické, elektronické, dokumetačný materiál, sprievodná dokumentácia

Fotografická a kinematografická technika

Zbierka sa sústreďuje na dokumentáciu historického vývoja fotografickej a kinematografickej techniky od prvých pokusov s kamerou obscurou, ďalej celou klasickou érou až po nástup digitálnej techniky.

Cieľom momentálne vyvíjanej akvizičnej činnosti je dopĺňanie kinematografickej techniky o konštrukčne zaujímavé prístroje. V rámci dokumentácie vývoja fotografickej techniky je aktívna selekcia zameraná prioritne na vybrané typy fotografickej techniky vyrábanej v Československu od roku 1918, resp. na území Česka a Slovenska od roku 1870 do roku 1980. Zároveň je pozornosť sústredená na selektované zhromažďovanie ukážok historických fotografií a predmetov dokumentujúcich rôzne spôsoby výroby (vyvolávania) fotografií, prioritne tzv. mokrý proces vyvolávania negatívov. Osobitná pozornosť je venovaná fotografii ako médiu a dopĺňaniu zbierky o dokumenty viažuce sa k vývoju fotografických techník, napr. kalotypia, slaný papier, albuminové papiere, mokré koloidné procesy, suché želatinové dosky, chromofotografia, autochrom, ušľachtilé tlače a ďalšie.

Nadobúdaný materiál:

fotografické prístroje - ateliérové, cestovné, sklopné, vzperové, boxové, jednooké a dvojoké zrkadlovky, prístroje pre okamžitú fotografiu, miniatúrne, pockety, kompakty, stereoskopické, panoramatické, zvláštne a digitálne, vrátane záznamových médií, fotografické objektívy rôznych optických parametrov a konštrukčných prevedení, prístroje a príslušenstvo používané v profesionálnej aj amatérskej fotografickej praxi, snímacie kamery, projekčné (premietacie) prístroje, amatérske kamery, vrátane príslušenstva

Doprava železničná a cestná

Zbierka obsahuje predmety so vzťahom k vývoju železničnej a cestnej dopravy.

Aktívna selekcia je obmedzená a limitovaná v súčasnosti nedostatočnou plochou depozitárnych priestorov Slovenského technického múzea, ako aj možnosťami zabezpečenia systematickej odbornej ochrany týchto typov veľkorozmerných zbierkových predmetov.

Nadobúdaný materiál:

dopravné prostriedky motorové, dopravné prostriedky nemotorové, modely a prototypy, dopravné značenie, prístroje zariadenia autoškoly, odev súvisiaci s dopravou, náradie, nástroje a prístroje, tlačoviny, medaily, vyznamenania, obrazy súvisiace s dopravou

Letectvo

Zbierka Letectvo dokumentuje vývoj letectva od jeho počiatkov po súčasnosť, vrátane kozmonautiky. Originály zbierkových predmetov pokrývajú najmä obdobie pred a po II. svetovej vojne. Obdobie po roku 1945 je dokumentované prevažne leteckou a zabezpečovacou technikou. Unikátmi sú excelentná zbierka piestových motorov vyvíjaných pred II. sv. vojnou, prúdových motorov z obdobia II. sv. vojny až po najmodernejší prúdový motor vyrábaný na Slovensku, vzácne prístroje palubného vybavenia z obdobia II. sv. vojny a rokov 1950 - 1990, kolekcia lietadiel a vrtuľníkov z rokov 1950 - 1989.

Aktívna selekcia je zameraná prioritne na získavanie vybranej leteckej techniky z obdobia rokov 1945 – 1989, resp. 1992, ako aj fragmentárnych muzeálií dokumentujúcich históriu kozmonautiky. Samostatnou prioritou je získavanie originálnych súčastí legendárnej stíhačky Me-109 G.

Nadobúdaný materiál:

letecké motory, lietadlá, vrtuľníky, konštrukčné prvky, letecká prístrojová technika, vybavenie a príslušenstvo, dokumentačný materiál a sprievodný materiál

Priemyselný dizajn

V najmladšej zbierke zbierkového fondu STM sú sústreďované artefakty, reprezentujúce hlavné vývojové línie a faktory vplyvu v dizajne. Z hľadiska časového rozpätia je zbierka vymedzená počiatkom 20. storočia až po súčasnosť s dôrazom na akvizíciu predmetov od 70. rokov 20. storočia, kedy na Slovensku začali vznikať prvé pracoviská dizajnu vo výrobnej sfére. Z pohľadu geografického vymedzenia zbierka dokladuje vývoj odboru hlavne na území Slovenska, nevynímajúc obdobie existencie spoločného štátu v rámci Československa. V súvislosti so zachytením tendencií celkového vývoja dizajnu je však dopĺňaná aj autentickými predmetmi miestne spätými s územiami susedných štátov a krajinami západnej Európy.

V súvislosti s profiláciou STM, ako technicky orientovaného múzea, akvizičná činnosť nezahŕňa nábytok, textil, sklo, porcelán, obaly a grafický dizajn.

Nadobúdaný materiál:

autorské modely, náčrty, návrhy, štúdie, projekty – prezentujúce a dokumentujúce v sebe autenticitu tvorby dizajnéra, predmety realizované vo výrobnom procese podľa dizajnérskeho návrhu, dokumentácia o tvorbe a vzniku projektu či predmete – firemná literatúra, katalógy, prospekty, časopisy, fotodokumentácia, ocenenia

Fyzika

Zbierka sústreďuje predmety dokumentujúce vednú disciplínu – fyzika. Osobitná pozornosť je venovaná dokumentácii dejín fyziky na Slovensku prostredníctvom dokumentácie výučby fyziky na školách rôznych stupňov. Zároveň sú v zbierke sústreďované predmety dokumentujúce pôsobnosť firiem vyrábajúcich učebné pomôcky, používané v rôznych dobách v školách na území dnešného Slovenska.

Nadobúdaný materiál:

učebné, demoštračné, laboratórne, audiovizuálne prístroje a pomôcky, nástenné mapy, obrazy s tematikou dejín fyziky, dokumenty so vzťahom k významným dejateľom fyziky /portréty, sochy, fotografie, medaile, učebnice, pozostalosti, filmy, diafilmy, prednášky profesorov, zošity študentov, plakety, patenty, vynálezy/, prístroje z jednotlivých častí fyziky /mechanika pevných látok, kvapalín a plynov, termika, akustika, optika, elektrina a magnetizmus, subjadrová a jadrová fyzika, resp. hmotnostné, dĺžkové a objemové meradlá; meracie prístroje, rôzne zdroje, pozorovacie prístroje, demonštračné prístroje, predmety dokumentujúce aplikovanú fyziku, učebnice z filozofie prírody, neskôr fyziky – latinské, maďarské, slovenské, sprievodná dokumentácia (firemné katalógy) a pod.

Chémia (vrátane Potravinárstva)

Zbierka Chémia dokumentuje vednú disciplínu – chémiu a vývoj chemického priemyslu na území Slovenska. Vysoké percento zbierky tvoria demonštračné prístroje, chemické sklo, učebné pomôcky, modely, didaktická technika, učebnice, diafilmy, vzorky výrobkov chemických podnikov.

Akvizičná činnosť je zameraná na selekciu reprezentatívnych hmotných dokumentov problematiky základnej chémie, gumárskeho priemyslu, spracovania celulózy a výroby papiera, farmaceutického a kozmetického priemyslu, výroby skla, petrochemického priemyslu, výroby hnojív, pesticídov, insekticídov, farieb a lakov, z oblasti silikátového priemyslu, tehliarstva, skla, umelých vlákien a pod.

Nadobúdaný materiál:

prístroje z jednotlivých oblastí chémie - anorganická, organická, prístrojová, fyzikálna, biochémia, jadrová chémia, laboratórne prístroje, katalógy prístrojov a chemického skla, prístroje na stanovenie Ph, kolorimetrické

prístroje, prístroje na analýzu plynov, polarimetre, refraktometre, viskozimetre, kalorimetre, polarografy, vlhkomery, tlakomery, mikroskopy, tepelné prístroje, prístroje na elementárnu mikro- a semi-mikroanalýzu, extrakčné prístroje, rôzne kúpele, termostaty, sterilizátory. Laboratórne zariadenia, vákuová technika, prístroje pre filtráciu a destiláciu, laboratórne náradie, modely, vzorky materiálov, výrobkov, obrazy so vzťahom k chémii

Astronómia

V zbierke sú sústredované predmety dokumentujúce históriu pozorovacej techniky od 16. st. až po súčasnosť. Ide o zameriavacie pomôcky a prístroje, mapy hviezdnej oblohy, astronomické učebnice, faximílie, astronomické fotografie, slnečné hodiny, ďalekohľady (šošovkové, zrkadlové), demonštračné prístroje astronomické – telúria, armilárne sféry, optika. Nosnú časť zbierky, skupiny astronomické prístroje, tvoria ďalekohľady a kolekcia slnečných hodín.

Prioritne je pozornosť venovaná aktívnemu vyhľadávaniu demonštračnej techniky (planetária, telúria, armilárne sféry, hviezdne glóbusy), zároveň je zbierka dopĺňaná o historickú aj modernú pozorovaciu techniku využívanú v astronómii, vrátane dokumentačných materiálov a sprievodnej dokumentácie.

Nadobúdaný materiál:

pozorovacie a zameriavacie astronomické prístroje, demonštračné prístroje a pomôcky, optika, sprievodný materiál, dokumentačný materiál

5. Záver

Akvizičná politika STM zohľadňuje funkcie a špecializáciu múzea. Jedným z hlavných cieľov STM, ako fondovej inštitúcie, je systematické budovanie zbierkového fondu ako obrazu vývoja vedy, výroby a techniky. Pri nadobúdaní vybraných hmotných dokladov dokumentovanej skutočnosti sa riadi odbornými kritériami, platnou legislatívou a vlastnými internými predpismi. Každému procesu akvizície predchádza viacstupňové posúdenie potenciálneho zbierkového predmetu s cieľom minimalizovať subjektivitu prisudzovania muzeality. Pri rozhodovaní o zaradení predmetov do zbierkového fondu sú okrem odborných kritérií zohľadňované možnosti múzea poskytnúť danému predmetu náležitú a zodpovednú ochranu, najmä vo forme dlhodobého odborného uloženia (kapacity a podmienky depozitárov) a systematickej odbornej ochrany (konzervovanie). Nemalou mierou sú priority akvizičnej činnosti ovplyvňované zámermi múzea v oblasti múzejnej komunikácie. Zároveň sa však do akvizičnej politiky premietajú výsledky systematického a neustále prebiehajúceho zhodnocovania zbierok a aktuálneho stavu a vývoja spoločnosti. Využívané sú všetky spôsoby nadobúdania zbierkových predmetov, t. j. darom, kúpou, vlastným výskumom, prevodom správy, zámenou s iným múzeom alebo galériou. Špecializácia na komplexnú dokumentáciu dejín a histórie vedy a techniky, výroby, priemyslu a dopravy si vyžaduje intenzívnu komunikáciu s výrobnými a vývojovými organizáciami. Finančná náročnosť získavania potenciálnych zbierkových predmetov formou kúpy, najmä s dokumentačnou hodnotou so vzťahom k vývoju výroby a priemyslu, si vyžaduje preferovanie nadobúdania tohoto typu artefaktov spôsobom prevodu správy alebo darom.

Konkrétne krátkodobé ciele akvizičnej činnosti STM sú spracúvané formou akvizičných plánov a zámerov na obdobia 2 až 5 rokov.

V Košiciach, 18. 11. 2013

Navrhuje: Mgr. Zuzana Šullová
námestník GR STM
pre odbornú činnosť

Schválil: Ing. Eugen Labanič
generálny riaditeľ